

Sygn. akt II AKa 204/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2016 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wojciech Dziuban
Sędziowie:	SSA Barbara Nita-Światłowska (spr.) SSO Agnieszka Sadecka (del.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Barbara Bolek

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Krakowie Anny Wiatr - Grebli

po rozpoznaniu w dniu 15 grudnia 2016 roku w sprawie

P. R.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie

apelacji prokuratora i pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 14 lipca 2016 roku sygn. akt VI Ko 194/14

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie.

SSA Barbara Nita-Światłowska SSA Wojciech Dziuban SSO Agnieszka Sadecka

Sygn. II AKa 204/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 14 lipca 2016 r., sygn. VI Ko 194/14 Sąd Okręgowy w Krakowie po rozpoznaniu sprawy z wniosku P. R. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie na podstawie art. 552 § 4 k.p.k. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 8 327, 31 zł tytułem odszkodowania oraz kwotę 15 000 zł tytułem zadośćuczynienia, tj. łącznie kwotę 23 327, 31 zł, z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności wyroku, a dalej idące żądania wnioskodawcy oddalił. Nadto, na podstawie art. 554 § 2 k.p.k. kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Od powyższego wyroku apelację wniósł prokurator oraz pełnomocnik wnioskodawcy.

Prokurator zaskarżył powyższy wyrok w całości na niekorzyść wnioskodawcy. Powołując się na art. 438 pkt 2 i 3 k.p.k. zarzucił mu:

1) obrazę przepisów prawa procesowego mogącą mieć wpływ na treść orzeczenia, w szczególności art. 4 i art. 7 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k., art. 366 § 1 k.p.k. i art. 410 k.p.k. skutkującą dokonaniem przez Sąd ustaleń faktycznych co

do wysokości należnego wnioskodawcy odszkodowania w sposób dowolny i bez rozważenia całokształtu ujawnionego w sprawie materiału dowodowego, polegających na ustaleniu błędnej wysokości odszkodowania w kwocie 8 237, 31 zł za okres od 6 maja 2004 r. do 7 czerwca 2004 r., „której wyliczenie oparł Sąd wyłącznie w oparciu o szacunkowe wyliczenia wnioskodawcy, z zaniechaniem ustalenia i odliczenia kosztów utrzymania wnioskodawcy w zakładzie karnym w okresie od 06.05.2004 r. do 07.06.2004 r. nie dążąc tym samym do wyliczenia rzeczywistej kwoty odszkodowania należnego z tego tytułu za powyższy okres”;

2) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia mający wpływ na jego treść, a polegający na dokonaniu przez Sąd niewłaściwej oceny ustalonych w sprawie istotnych okoliczności przez „nadanie zbyt dużego znaczenia okolicznościom dot. wnioskodawcy P. R. w zakresie warunków w jakich przebywał na wolności a rzeczywistością zakładu karnego oraz jego subiektywnym odczuciom co do przebiegu tymczasowego aresztowania poprzez przyjęcie, iż było niewątpliwą krzywdą dla wnioskodawcy pozbawienie go wolności przez okres jednego miesiąca, a w konsekwencji poczynienie dowolnych ustaleń, że krzywda jakiej doznał na skutek tymczasowego aresztowania w okresie od dnia 06.05. 2004 r. do 07.06. 2004 winna skutkować zasądzeniem zadośćuczynienia w wysokości 15 000 zł – tj. kwoty rażąco zawyżonej, a tym samym niewspółmiernej do krzywdy odniesionej przez wnioskodawcę”.

Podnosząc powyższe zarzuty wnioskodawca wniósł do uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie.

Pełnomocnik wnioskodawcy wniósł apelację „na korzyść wnioskodawcy P. R., zaskarżając wyrok w części, tj. w zakresie, w jakim nie uwzględnił żądania wnioskodawcy o wypłatę odszkodowania i zadośćuczynienia, czyli co do punktu II wyroku”. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1) naruszenie prawa materialnego, a w szczególności:

a) art. 552 § 4 k.p.k. w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.c. przez przyznanie rażąco niskiego zadośćuczynienia, niebędącego zadośćuczynieniem „odpowiednim”;

b) art. 552 § 4 k.p.k. w zw. z art. 361 § 2 k.c. przez wypłatę odszkodowania, które nie obejmuje wszystkich strat poniesionych przez wnioskodawcę, jak i utraconych przez niego korzyści majątkowych;

2) naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść wyroku, a w szczególności:

a) art. 170 § 1 k.p.k. przez oddalenie wniosków dowodowych zgłoszonych przez wnioskodawcę, zmierzających do wyjaśnienia istoty sprawy, w tym z zeznań świadków, pomimo braku ustawowych przesłanek umożliwiających oddalenie wniosku dowodowego, co spowodowało nierozpoznanie istoty sprawy;

b) art. 424 k.p.k., art. 424 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. polegające na sporządzeniu uzasadnienia wyroku z pominięciem obligatoryjnych elementów treściowych;

c) art. 7 k.p.k. przez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów, co doprowadziło do przyznania wnioskodawcy rażąco niskiego odszkodowania oraz zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

Podnosząc powyższe zarzuty pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i o uwzględnienie roszczenia wnioskodawcy w całości, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Wniesiona apelacja okazała się skuteczna w tym sensie, że zainicjowała kontrolę odwoławczą zaskarżonego wyroku, w wyniku której Sąd Apelacyjny stwierdził, iż utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia byłoby rażąco niesprawiedliwe. W odniesieniu do takiej sytuacji art. 440 k.p.k. obliguje sąd do uwzględnienia z

urzędu okoliczności korzystnych dla wnioskodawcy i wydania na ich podstawie orzeczenia reformatoryjnego lub kasatoryjnego. Okoliczności te, dostrzeżone przez tut. Sąd, powodujące rażąco niesprawiedliwość orzeczenia, wiążą się w pierwszej kolejności z błędnym ustaleniem przez Sąd I instancji podstawy prawnej orzekania w przedmiocie roszczeń zgłoszonych przez wnioskodawcę. Powyższa konkluzja spowodowała, że rozstrzygnięcie niektórych spośród zarzutów podniesionych w apelacji pełnomocnika wnioskodawcy oraz wszystkich zarzutów podniesionych w apelacji prokuratora byłoby przedwczesne lub bezprzedmiotowe (vide art. 436 k.p.k.). Niezależnie od powyższego odniesienie się do niektórych spośród zarzutów pełnomocnika wnioskodawcy było natomiast w niniejszej sprawie utrudnione ze względu na ich bardzo ogólne ujęcie w petitum apelacji oraz brak powiązania uwag czynionych w uzasadnieniu z zarzutami wymienionymi w petitum apelacji.

Mając na uwadze nakaz wynikający z art. 440 k.p.k. Sąd Apelacyjny stwierdził, że w sprawie niniejszej w pierwszej kolejności rozważenia wymagała poprawność określenia przez Sąd I instancji podstawy prawnej orzekania w przedmiocie wniosku o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy odszkodowania oraz zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie. Kwestia ta wiąże się z tym, że od czasu zainicjowania postępowania w niniejszej sprawie dwukrotnej zmianie uległy przepisy pomieszczone w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego, stanowiące podstawę prawną roszczeń dochodzonych przez wnioskodawcę.

Postępowanie w niniejszej sprawie zostało zainicjowane wnioskiem o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie z 18 lutego 2011 r., złożonym przez P. R. osobiście. Jak wynika z uzasadnienia wniosku, wiązał się on z tym, że postanowieniem z 26 września 2003 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie zastosował wobec P. R. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, który następnie był przedłużany, a którego uchylenie nastąpiło 7 czerwca 2004 r. na mocy postanowienia Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Krakowie (k. 1-16/tom I). W uzasadnieniu wniosku P. R. wskazał, że zastosowanie tego środka zapobiegawczego, a następnie jego utrzymywanie nastąpiło z naruszeniem art. 249 § 1 k.p.k.

W sprawie zainicjowanej powyższym wnioskiem, postanowieniem z 8 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy w Krakowie zawiesił postępowanie z uzasadnieniem, że postępowanie karne toczące się przeciwko wnioskodawcy "postanowieniem z 31 grudnia 2009 r. zostało umorzone częściowo, a przed Sądem Rejonowym dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie toczy się postępowanie karne o sygn. II K 1195/05/N, które zostało wyłączone jako odrębne śledztwo o sygn. VI Ds. 56/03/S. Zastosowany środek zapobiegawczy był stosowany w sprawie dotyczącej również zarzutów, które obecnie są przedmiotem rozpoznania przez Sąd Rejonowy dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie" (k.218-219/tom II).

Po rozpoznaniu zażalenia wniesionego na to postanowienie przez pełnomocnika wnioskodawcy, Sąd Apelacyjny w Krakowie postanowieniem z 19 sierpnia 2011 r. (sygn. II AKz 289/11) uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę z wniosku P. R. o odszkodowanie i zadośćuczynienie przekazał do merytorycznego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie (k. 266-274/t. II).

Wyrokiem z 13 marca 2013 r. (sygn. III Ko 151/11) Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił żądanie wnioskodawcy o odszkodowanie i zadośćuczynienie (k. 323/t. II).

Po rozpoznaniu apelacji od tego wyroku Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z 25 września 2013 r., sygn. II AKa uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji (k. 368/t. II).

Wyrokiem z 17 czerwca 2014 r., sygn. VI Ko 31/13 Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił żądanie wnioskodawcy o odszkodowanie i zadośćuczynienie (k. 444/t. III).

Po rozpoznaniu apelacji wniesionej od powyższego wyroku przez pełnomocnika wnioskodawcy, Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z 27 listopada 2014 r., sygn. II AKa 199/14 po raz kolejny uchylił zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie (k. 497/t. III).

Zaskarżone postanowienie zapadło 14 lipca 2016 r.

W międzyczasie, postanowieniem z 31 grudnia 2009 r., Prokuratura Okręgowa w Krakowie częściowo umorzyła śledztwo prowadzone m.in. przeciwko P. R. o czyn z art. 296 § 1, § 2 i § 3 k.k. i art. 299 § 1 i § 5 i § 6 k.k. oraz art. 585 § 1 k.s.h. i art. 258 § 1 i 3 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. (k. 30 i n./tom I). Postanowienie to stało się prawomocne 19 lutego 2010 r. (k. 30-77/tom I).

Z kolei w zakresie zarzutu wiążącego się z (...) S.A., co do P. R. 22 listopada 2013 r. zapadł wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie (sygn. II K 1195/05/N), na mocy którego wnioskodawca został uznany winnym popełnienia przestępstwa z art. 296 § 1 k.k. w zw. z art. 296 § 2 i 3 k.k. w zw. z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., za które na mocy art. 296 § 3 k.k. oraz art. 33 § 2 k.k. wymierzono mu karę 1 roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności oraz 400 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki dziennej grzywny na kwotę 200 zł. Nadto wskazanym powyżej wyrokiem P. R. został uznany winnym występku z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., za co wymierzono mu karę 30 stawek dziennych grzywny, przy ustaleniu wysokości jednej stawki dziennej na kwotę 200 zł. Wskazanym powyżej wyrokiem postępowanie o zarzucony P. R. czyn z art. 263 § k.k. umorzono. Na mocy powołanego wyroku orzeczono wobec P. R. karę łączną 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności oraz łączną karę grzywny w wysokości 450 stawek dziennych przy ustaleniu wysokości jednej stawki dziennej na kwotę 200 zł. Wykonanie kary łącznej pozbawienia wolności zostało warunkowo zawieszona na okres 2 lat próby, w związku z czym na mocy art. 63 § 1 k.k. okres tymczasowego aresztowania wnioskodawcy od 25 września 2003 r. do 6 maja 2004 r. został zaliczony na poczet wymierzonej mu kary łącznej grzywny. Wyrokiem z 29 lutego 2016 r., sygn. IV Ka 586/15 Sąd Okręgowy w zakresie dotyczącym wymierzonych P. R. kar łącznych oraz zaliczenia okresu tymczasowego aresztowania na poczet łącznej kary grzywny powyższy wyrok utrzymał w mocy.

Mając na uwadze czas trwania postępowania w sprawie zainicjowanej wnioskiem P. R., odnotowania wymaga, że wniosek, którym zainicjowane zostało postępowanie w niniejszej sprawie został złożony w czasie, kiedy kwestię odpowiedzialności Skarbu Państwa za niesłuszne tymczasowe aresztowanie określały przepisy Kodeksu postępowania karnego w brzmieniu obowiązującym do 30 czerwca 2015 r., tj. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247 ze zm.; dalej: ustawa zmieniająca z 2013 r.), a w szczególności art. 552 § 4 k.p.k. Z dniem 1 lipca 2015 r., tj. od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2013 r. do dnia 14 kwietnia 2016 r., tj. do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 437; dalej: ustawa zmieniająca z 2016 r.) art. 552 § 4 k.p.k. nie wiązał się w ogóle z kwestią odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie. Przepis ten, w brzmieniu wówczas obowiązującym, dotyczył irrelevantnego w niniejszej sprawie prawa do odszkodowania i zadośćuczynienia z racji niesłusznego wykonania kary lub środka karnego w wypadku, gdy w wyniku kasacji lub wznowienia postępowania stwierdzono, że zarządzenie wykonania kary, której wykonanie warunkowo zawieszono lub z której wykonania warunkowo zwolniono, albo podjęcie warunkowo umorzonego postępowania i orzeczenie wobec sprawcy kary lub środka karnego było niewątpliwie niezasadne. Kwestię roszczeń odszkodowawczych związanych z niesłusznym tymczasowym aresztowaniem regulował natomiast wówczas przede wszystkim art. 552a k.p.k. W niniejszej sprawie, ze względu na to, że w sprawie dotyczącej wnioskodawcy tymczasowe aresztowanie zostało zastosowane w związku z dwiema grupami zarzutów, przy czym co do jednego z nich (wiążące się z wątkiem dotyczącym (...) Zakładów (...)) postępowanie karne na etapie postępowania przygotowawczego zostało umorzone, a co do drugiego – doszło do prawomocnego skazania, przy czym P. R. wymierzono karę pozbawienia wolności oraz karę grzywny, relevantny jest w szczególności art. 552a § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. do 14 kwietnia 2016 r. Zgodnie z tym przepisem: “Roszczenie o odszkodowanie lub zadośćuczynienie, o którym mowa w § 1, przysługuje także oskarżonemu w razie skazania z tytułu niezasadnego wykonywania środków zapobiegawczych lub zabezpieczenia majątkowego w zakresie, w jakim z uwagi na rodzaj i rozmiar orzeczonych kar lub środków karnych nie można było zaliczyć na ich poczet okresów wykonywania odpowiednich środków zapobiegawczych podlegających takiemu zaliczeniu lub w pełni wykorzystać zastosowanego zabezpieczenia majątkowego”.

Od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2016 r., tj. od 15 kwietnia 2016 r., sytuacja w tym zakresie ponownie uległa zmianie; art. 552a k.p.k. został uchylony, a art. 552 § 4 k.p.k. przywrócono brzmienie sprzed dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2013 r., tj. sprzed 1 lipca 2015 r.

Podkreślenia wymaga, że Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie odniósł się w jakikolwiek sposób do tych zmian, w szczególności nie wskazał, jakie konsekwencje dla niniejszej sprawy spowodowała dwukrotna nowelizacja przepisów rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego. Wobec tego, że do dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2013 r. oraz po dniu wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2016 r. kwestie relewantne z perspektywy wniosku P. R. regulowała tak samo oznaczona jednostka redakcyjna Kodeksu postępowania karnego – art. 552 § 4 k.p.k., brak w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku jakichkolwiek rozważań dotyczących kwestii intertemporalnych czyni niemożliwym stwierdzenie, czy Sąd I instancji wydał zaskarżone orzeczenie na podstawie przepisów obowiązujących w czasie złożenia przez P. R. wniosku, którym zostało zainicjowane niniejsze postępowanie, czy w oparciu o przepisy obowiązujące w czasie orzekania (w czasie wyrokowania) przez Sąd I instancji. W każdym razie, wskazując jako podstawę prawną wydanego przez siebie orzeczenia art. 552 § 4 k.p.k. Sąd Okręgowy odrzucił art. 552a § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2013 r. do dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2015 r. (tj. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. do 14 kwietnia 2016 r.) jako podstawę prawną zaskarżonego orzeczenia.

Krytycznego odnotowania wymaga, że kwestiom intertemporalnym nie poświęcono jakiegokolwiek uwagi nie tylko w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, lecz także w żadnej z apelacji wniesionych w niniejszej sprawie, tj. ani pełnomocnik wnioskodawcy ani prokurator na piśmie, czy ustnie w wystąpieniu podczas rozprawy przed tut. Sądem, nie podnosili pominiętych przez Sąd I instancji kwestii intertemporalnych.

Mając na uwadze powyższe przed przystąpieniem do oceny zarzutów podniesionych w apelacji rozważania wymagał zatem problem intertemporalny wiążący się z ustaleniem stanu prawnego właściwego do rozstrzygnięcia o zasadności roszczeń zgłoszonych przez wnioskodawcę.

W tej kwestii Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 27 ustawy zmieniającej z 2013 r., kolizje czasowe pomiędzy przepisami poprzednio obowiązującymi a przepisami obowiązującymi w brzmieniu nadanym tą ustawą zmieniającą, co do zasady są rozstrzygane w oparciu o zasadę bezpośredniego stosowania ustawy nowej; przepisy ustaw wymienionych w art. 1-26 ustawy zmieniającej z 2013 r. (w tym przepisy Kodeksu postępowania karnego) w brzmieniu nadanym tą ustawą, stosuje się do spraw wszczętych przed dniem jej wejścia w życie, jeżeli ta ustawa nie przewiduje odrębnego uregulowania.

Z art. 29 ustawy zmieniającej z 2013 r. wynika, że w razie wątpliwości, czy stosować przepisy poprzednio obowiązujące, czy przepisy w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą, należy stosować uregulowania nowe, w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r.

Z perspektywy czynionych tu rozważań intertemporalnych irrelevantna jest natomiast reguła intertemporalna zawarta w art. 40 ust. 1 ustawy zmieniającej z 2013 r., zgodnie z którą jeżeli orzeczenie dające podstawę do odszkodowania i zadośćuczynienia w rozumieniu rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą zostało wydane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i na podstawie przepisów dotychczasowych roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie nie mogło być dochodzone w postępowaniu karnym lub cywilnym, przedawnienie tego roszczenia w rozumieniu art. 555 k.p.k. następuje nie wcześniej niż po upływie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej z 2013 r. Ta szczególna reguła intertemporalna dotyczy roszczeń o odszkodowanie oraz o zadośćuczynienie związanych ze stosowaniem środków przymusu innych aniżeli tymczasowe aresztowania i zatrzymanie, za które Kodeks postępowania karnego w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 2015 roku, tj. przed dniem wejścia w życie wskazanej powyżej ustawy nowelizującej, nie przewidywał możliwości dochodzenia odszkodowania ani zadośćuczynienia. Uregulowanie zawarte w art. 40 ust. 1 ustawy zmieniającej z 2013 r. nie odnosi się do roszczeń odszkodowawczych za niesłuszne

tymczasowe aresztowanie, bo te roszczenia pod rządami dawnego prawa mogły być dochodzone (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 27 sierpnia 2015 r., sygn. II AKa 131/15, [http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/details/\\$N/15200000001006_II_AKa_000131_2015_Uz_2015-08-27_001](http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/details/$N/15200000001006_II_AKa_000131_2015_Uz_2015-08-27_001) oraz postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 9 września 2015 r., sygn. II AKz 333/15, [http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/content/\\$N/15200000001006_II_AKz_000333_2015_Uz_2015-09-09_001](http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/content/$N/15200000001006_II_AKz_000333_2015_Uz_2015-09-09_001)). Uregulowanie wynikające z art. 40 ustawy zmieniającej z 2013 r. jest zatem w niniejszej sprawie irrelevantne.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny odnotowuje, że przepisy ustawy zmieniającej z 2013 r. w zakresie odnoszącym się do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych w trybie wskazanym w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego nie przewidują odstępstwa od zasady bezpośredniego stosowania ustawy nowej, co oznacza, iż w dniu 1 lipca 2015 r. przepisy tego rozdziału k.p.k. w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z 2013 r. wyparły poprzednio obowiązujące uregulowania dotyczące kwestii odszkodowawczych, także w odniesieniu do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie tej ustawy zmieniającej.

Z kolei w art. 25 ust. 3 ustawy zmieniającej z 2016 r. zawarto szczególną regułę intertemporalną odnoszącą się do kwestii kolizji czasowej m.in. pomiędzy działem XII Kodeksu postępowania karnego (w którym pomieszczony jest rozdział 58 dotyczący w szczególności odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie) w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z 2013 r. a odpowiednimi przepisami Kodeksu postępowania karnego w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z 2016 r. Zgodnie z tą regułą intertemporalną: “Postępowania wymienione w działach XI i XII ustawy zmienianej w art. 1, wszczęte i niezakończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, toczą się do ich zakończenia według przepisów dotychczasowych”.

W przywołanym powyżej przepisie ustawy zmieniającej z 2016 r. ustawodawca zawarł zatem regułę intertemporalną dalszego stosowania ustawy dawnej, tj. – w relevantnym tu zakresie - regułę dalszego stosowania przepisów rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego w brzmieniu nadanym im ustawą zmieniającą z 2013 r.

Ze względu na powyższe Sąd Apelacyjny stwierdza, że w odniesieniu do roszczeń odszkodowawczych objętych wnioskiem złożonym przez P. R. zastosowanie znajdują przepisy rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego w brzmieniu nadanym im ustawą zmieniającą z 2013 r., tj. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. do 15 kwietnia 2016 r.

Nie wnikając tu w kwestię niemożliwą do rozstrzygnięcia z powodu nie zawarcia w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku jakichkolwiek rozważań intertemporalnych, a mianowicie, czy Sąd I instancji podstawą prawną zaskarżonego wyroku uczynił art. 552 § 4 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym w czasie złożenia przez P. R. wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie, tj. w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2013 r., czy w brzmieniu obowiązującym w czasie orzekania, tj. w brzmieniu nadanym temu przepisowi ustawą zmieniającą z 2016 r., tut. Sąd stwierdza, że w każdym razie podstawą prawną zaskarżonego wyroku nie uczyniono art. 552a § 2 k.p.k. dodanego do Kodeksu postępowania karnego ustawą zmieniającą z 2013 r. Pominięcie tego przepisu jako podstawy prawnej orzekania o roszczeniu zgłoszonym przez P. R. z przyczyn szczegółowo wyliczonych powyżej jest oczywiście błędne.

Zważywszy zatem na omówione powyżej reguły rozstrzygające kolizje czasowe pomiędzy przepisami odnoszącymi się do dochodzenia roszczeń z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania, przepisem, na podstawie którego powinna zostać rozstrzygnięta niniejsza sprawa jest art. 552a § 2 k.p.k., dodany do Kodeksu postępowania karnego ustawą zmieniającą z 2013 r., a następnie uchylony ustawą zmieniającą z 2016 r.

Samo błędne oznaczenie podstawy prawnej nie mogłoby stanowić podstawy uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Rzecz jednak w tym, że m.in. z powodu przyjęcia niewłaściwej podstawy prawnej zaskarżony wyrok dotknięty jest innymi jeszcze uchybieniami, których korekta w postępowaniu przed sądem odwoławczym nie jest możliwa.

W każdym razie już w tym miejscu odnotowania wymaga, że w postępowaniu ponownym – uwzględniając zignorowane w zaskarżonym wyroku kwestie intertemporalne – Sąd Okręgowy powinien prawidłowo oznaczyć

podstawę prawną orzeczenia, które zapadnie po ponownym rozpoznaniu niniejszej sprawy uwzględniając przy tym piśmiennictwo i orzecznictwo odnoszące się do właściwie zidentyfikowanego stanu prawnego, w którego kontekście powinno być oceniane żądanie objęte wnioskiem P. R..

Przechodząc do kwestii merytorycznych stwierdzić należało, co następuje.

P. R. wystąpił z wnioskiem o zasądzenie na jego rzecz od Skarbu Państwa kwoty 1 988 140, 56 zł tytułem odszkodowania oraz kwoty 500 000 zł tytułem zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie od 26 września 2003 r. do 7 czerwca 2004 r.

Sąd I instancji, podkreślając w ślad za piśmiennictwem i orzecznictwem, że „[o]dszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie przysługuje wnioskodawcy przede wszystkim wtedy, gdy środki te zastosowano z naruszeniem prawa, ale także wówczas, gdy wprowadzie w chwili zatrzymania lub tymczasowego aresztowania nie doszło do obrazy przepisów postępowania, niemniej jednak ex post okazało się, że dana osoba została zatrzymana lub tymczasowo aresztowana niesłusznie”, a „[o]cena powyższa sprowadzać się powinna do stwierdzenia, czy wnioskodawca nie doznał dolegliwości, której doświadczać nie powinien” stwierdził, iż „tymczasowe aresztowanie P. R. w analizowanej sprawie i we wskazanym powyżej okresie było oczywiście niesłuszne, albowiem z punktu widzenia prawomocnego wyroku oraz postanowienia o umorzeniu postępowania wnioskodawca poprzez zastosowanie tymczasowego aresztowania poniósł dolegliwość w nadmiernym rozmiarze”.

Z przywołanych powyżej fragmentów uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd I instancji uznał, że tymczasowe aresztowanie wnioskodawcy było niewątpliwie niesłuszne, a w konsekwencji, iż żądanie zasądzenia odszkodowania oraz zadośćuczynienia, co do zasady jest zasadne z tym, że wyłącznie za okres od 6 maja 2004 r. do 7 czerwca 2004 r., tj. za okres jednego miesiąca, który nie został zaliczony na poczet kary wymierzonej wnioskodawcy. Jednocześnie Sąd Okręgowy odrzucił zasadność twierdzenia wnioskodawcy, że zastosowane wobec niego tymczasowe aresztowanie było niezasadne od początku ze względu na istnienie podstawy ogólnej stosowania tego środka zapobiegawczego, tj. podstawy określonej w art. 249 § 1 k.p.k.

Stwierdzając zasadność żądania ujętego we wniosku P. R. wyłącznie w zakresie tymczasowego aresztowania stosowanego wobec niego w okresie od 6 maja 2004 r. do 7 czerwca 2004 r., tj. przez jeden miesiąc oraz odrzucając dalej idące żądania wnioskodawcy, Sąd I instancji pominął kilka istotnych okoliczności, które przeoczył również prokurator oraz pełnomocnik P. R..

Po pierwsze, okres, z którym może być związane odszkodowanie dochodzone w trybie wskazanym w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego nie zamyka się datą uchylecia stosowanego tymczasowego aresztowania. Na uwagę zasługuje tu wyrok Sądu Najwyższego z 9 listopada 2009 r., sygn. III KK 173/09 (LEX nr 553703), w którym trafnie wskazano, że nie jest zasadne twierdzenie, iż odszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie zamyka się kwotą utraconych zarobków jedynie w okresie stosowania wobec wnioskodawcy tymczasowego aresztowania, bo szkoda, jakiej doznaje osoba pozbawiona wolności, może powstać także w okresie po odzyskaniu przez nią wolności, będąc jednocześnie bezpośrednim jego następstwem. To stwierdzenie, wyrażone pod rządami Kodeksu postępowania karnego w brzmieniu sprzed zmiany wynikającej z ustawy zmieniającej z 2013 r., zachowuje aktualność w odniesieniu do roszczeń dochodzonych w trybie art. 552a k.p.k. w brzmieniu nadanym tą ustawą zmieniającą. Nie można wykluczyć możliwości zaistnienia takich sytuacji, w których szkoda majątkowa, będąca bezpośrednim (niewynikającym z innych przyczyn) następstwem bezzasadnego pozbawienia wolności, zaistnieje po odzyskaniu przez osobę tymczasowo aresztowaną wolności z tym, że ustalenia dotyczące bezpośrednio szkody jako następstwa pozbawienia wolności uprawnionego do odszkodowania wymagają każdorazowo odrębnych rozważań analizujących obiektywne możliwości wnioskodawcy po opuszczeniu zakładu karnego, w zakresie niwelowania związanych z tym zdarzeniem skutków, w czasie bezpośrednio po nim następującym (por. także postanowienie Sądu Najwyższego z 1 marca 2012 r., sygn. IV KK 278/11, OSNKW nr 9/2012, poz. 92; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 16 września 2011 r., sygn. II AKa 169/11, Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Białymstoku nr 2-3/2011, s. 68; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie 29 marca 2012 r., sygn. II AKa 21/12, Krakowskie Zeszyty Sądowe nr

9/2012, poz. 75 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 17 września 2015 r., sygn. II AKa 156/15, [http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/content/\\$N/152000000001006_II_AKa_000156_2015_Uz_2015-09-17_001](http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/content/$N/152000000001006_II_AKa_000156_2015_Uz_2015-09-17_001)).

Pomimo, że w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku odnotowano, iż w złożonym wniosku P. R. dochodził m.in. kwoty „190 000 zł jako utracone przewidywane dochody do końca 2005 r. tytułem utraty <zarobków i kontrahentów> (dziewiętnastomiesięczny okres po opuszczeniu aresztu)”, to jednak powyższa kwestia została przez Sąd I instancji rozważana z pominięciem przedstawionej powyżej linii orzeczniczej.

Mając na uwadze powyższe w postępowaniu ponownym Sąd Okręgowy powinien poczynić ustalenia dotyczące zasadności żądania przez P. R. kwoty 190 000 zł jako utraconych, przewidywanych dochodów do końca 2005 r. „tytułem utraty <zarobków i kontrahentów>” okresie dziewiętnastu miesięcy po opuszczeniu aresztu uwzględniając wskazania płynące z przywołanych powyżej judykatów, w tym w szczególności te, które odnoszą się do konieczności wykazania bezpośredniego związku pomiędzy zgłoszonym w tym zakresie żądaniem a tymczasowym aresztowaniem wnioskodawcy.

Po wtóre, w orzecznictwie, w kontekście uregulowania wynikającego z relewantnego w niniejszej sprawie art. 552a k.p.k., podniesiono, że brzmienie tego przepisu „nakazuje przyjąć, iż roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niezasadne wykonywanie tymczasowego aresztowania nie jest wykluczone w razie skazania w tej samej sprawie na inną karę niż pozbawienie wolności, nawet wówczas, gdy doszło do zaliczenia tymczasowego aresztowania na jej poczet według reguł określonych w art. 63 § 1 k.k. w zakresie, w jakim owo zaliczenie szkody i krzywdy wynikłej z niezasadnego wykonywania tymczasowego aresztowania nie zrekompensowało” (por. wyroki Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu: z 8 lipca 2016 r., sygn. II AKa 160/16, LEX nr 2099928 oraz z 24 sierpnia 2016 r., sygn. II AKa 183/16, LEX nr 2115442).

W postępowaniu ponownym Sąd Okręgowy powinien rozważyć powyższe stanowisko, a w razie uznania jego zasadności – rozstrzygnąć, czy którakolwiek z kwot dochodzonych przez wnioskodawcę tytułem odszkodowania nie została zrekompensovana przez częściowe zaliczenie zastosowanego wobec niego tymczasowego aresztowania na poczet wymierzonej mu łącznej kary grzywny.

W kwestii żądania wnioskodawcy związanego z zadośćuczynieniem za niesłuszne tymczasowe aresztowanie Sąd Apelacyjny zważył natomiast, co następuje.

Pod rządami art. 552 § 4 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2013 r., tj. do 1 lipca 2015 r., w orzecznictwie został wyrażony pogląd, że zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania na poczet kar orzeczonych w tej samej lub innej sprawie wyłącza późniejsze skuteczne wystąpienie z roszczeniem o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu oczywiście niesłusznego tymczasowego aresztowania za ten sam okres, podobnie jak wcześniejsze uzyskanie odszkodowania lub zadośćuczynienia wyłącza zaliczenie objętego nim okresu na poczet takich kar (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 września 2007 roku, sygn. I KZP 28/07, OSNKW 2007/10/70).

Podkreślenia wymaga, że stanowisko Sądu Najwyższego, które zostało wyrażone w przywołanym powyżej judykacie, spotkało się wówczas z krytyczną oceną części doktryny; wskazywano w szczególności na możliwość orzeczenia o odszkodowaniu lub zadośćuczynieniu za okres oczywiście niesłusznego tymczasowego aresztowania mimo jego wcześniejszego zaliczenia na poczet orzeczonej kary z uzasadnieniem, że pozbawienie wolności w warunkach tymczasowego aresztowania może powodować większą dolegliwość aniżeli odbywanie kary pozbawienia wolności (por. np. glosy do powołanej powyżej uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 września 2007 r. autorstwa P. Domagały, Prokurator 2008, nr 4, s. 93 i n. oraz K. Pachnika LEX/el 2010. Zob. także W. Jasiński: Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 29 maja 2013 r., sygn. II AKa 85/13, Prokuratura i Prawo nr 9/2014, s. 175-186; tenże (w:) Kodeks postępowania karnego. Komentarz, J. Skorupka (red.), Warszawa 2015, s. 1322 i n; A. Ludwczek: Kompensacja szkód i krzywd w ramach postępowania o odszkodowanie z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania, część 1, Palestra nr 3/2010, nr 3, s. 23-32; tenże: Kompensacja szkód i krzywd w ramach postępowania o odszkodowanie z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania,

część 2, Palestra nr 5-6/2010, s. 63-70; M. Wąsek –Wiaderek: Kilka uwag o nowym modelu odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie, (w:) Fiat iustitia pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona Sędziemu Sądu Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej, P. Hofmański (red.), Warszawa 2014, s. 582-583).

Na stanowisku zbieżnym z przywołanymi powyżej poglądami doktryny, jeszcze pod rządami art. 552 § 4 k.p.k. w brzmieniu sprzed zmiany wynikającej z ustawy zmieniającej z 2013 r., stanął także Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 18 września 2014 r., sygn. II AKa 185/14 oraz Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 17 lipca 2014 r., sygn. II AKa 192/14. W tym kontekście na uwagę zasługuje także wyrok Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2013 r., sygn. III KK 47/13, LEX nr 1347871. Ta sama myśl została wyrażona w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2 lipca 2009 r., sygn.. K 1/07 (OTK ZU nr 7/A/2009, poz. 104).

Jak już jednak wskazano powyżej, w niniejszej sprawie, ze względu na omówione na wstępie reguły intertemporalne, podstawę prawną rozstrzygnięcia stanowią przepisy rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego w brzmieniu nadanym im ustawą zmieniającą z 2013 r., tj. przepisy w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. do 14 kwietnia 2016 r.

Mając na uwadze powyższe, orzekając w kwestii żądanego przez wnioskodawcę zadośćuczynienia w postępowaniu ponownym Sąd Okręgowy powinien zważyć w szczególności na treść art. 552a § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 553 § 4 k.p.k., w każdym wypadku w brzmieniu nadanym tym przepisom ustawą zmieniającą z 2013 r.

Art. 552a § 1 i 2 k.p.k. stanowi podstawę prawną dochodzenia roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie m.in. z powodu niezasadnego tymczasowego aresztowania.

Art. 553 § 4 k.p.k. (w brzmieniu wskazanym powyżej) ogranicza roszczenie o odszkodowanie do tych sytuacji, w których przed wystąpieniem z tym roszczeniem okres wykonywania środków przymusu, w tym tymczasowego aresztowania, których dotyczy wnioski o odszkodowanie, nie został zaliczony oskarżonemu na poczet kar w innym postępowaniu, co jednak – jak przepis ten wprost stanowi - nie wyklucza możliwości dochodzenia roszczeń o zadośćuczynienie z powodu ich wykonania.

W świetle powyższych uregulowań, zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania może zostać dokonane albo na poczet kar orzeczonych w tej samej sprawie, której ten środek zapobiegawczy był stosowany albo na poczet kary wykonywanej w innej sprawie, którą skazany odbywał w trakcie wykonywania tego środka zapobiegawczego, przy czym w każdym wypadku zaliczenie takie wyłącza późniejsze skuteczne wystąpienie z roszczeniem o odszkodowanie za okres tymczasowego aresztowania zaliczony na poczet kary, jednocześnie jednak nie znosi możliwości dochodzenia roszczenia o zadośćuczynienie (tak też Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniu z 9 września 2015 r., sygn. II AKz 333/15, [http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/details/\\$N/15200000001006_II_AKz_000333_2015_Uz_2015-09-09_001](http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/details/$N/15200000001006_II_AKz_000333_2015_Uz_2015-09-09_001); odmiennie, jednak bez jakiegokolwiek bliższego uzasadnienia, Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z 25 lutego 2016 r., sygn. II AK 240/15, [http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/content/\\$N/15200000001006_II_AKa_000240_2015_Uz_2016-02-25_001](http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/content/$N/15200000001006_II_AKa_000240_2015_Uz_2016-02-25_001); to ostatnie orzeczenie zdaniem Sądu Apelacyjnego w niniejszym składzie nie zasługuje na aprobatę).

Na trafność przedstawionej powyżej interpretacji wskazuje także konieczność interpretacji przepisów Kodeksu postępowania karnego w zgodzie z gwarancjami wynikającymi z konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.; dalej: Europejska Konwencja Praw Człowieka). Mając powyższe na uwadze podkreślenia wymaga, że w wyroku z 10 maja 2011 r. w sprawie Włoch przeciwko Polsce 2 (skarga nr 33475/08) trybunał strasburski jednoznacznie wskazał, iż z perspektywy gwarancji prawa do odszkodowania, wynikającej z art. 5 ust. 5 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, wymagane jest kompensowanie zaistniałych szkód i krzywd w sposób, który bierze pod uwagę ich realną wysokość, a tymczasem w wypadku zaliczenia tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej kary w ogóle nie jest badana wielkość poniesionej przez oskarżonego

szkody majątkowej i niemajątkowej, ani też nie jest analizowane, czy zaliczenie tymczasowego aresztowania na poczet kary stanowi należyłą kompensatę za ewentualną szkodę.

Przychylając się do przedstawionej powyżej interpretacji tut. Sąd dostrzega tę okoliczność, że art. 5 ust. 5 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka gwarantuje jedynie prawo do odszkodowania osobie, która została pokrzywdzona przez niezgodne z art. 5 ust. 1- 4 tej konwencji zatrzymanie lub aresztowanie. Przed uruchomieniem tego prawa konieczne jest zatem stwierdzenie przez sąd krajowy lub przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, że tymczasowe aresztowanie stosowano z naruszeniem art. 5 ust. 1-4 konwencji (zob. także wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z 18 grudnia 2002 r. w sprawie N.C. przeciwko Włochom, skarga nr 24952/94 oraz wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z 7 grudnia 2010 r., w sprawie Piotr Nowak przeciwko Polsce, skarga nr 7337/05). Zważyć nadto należy na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z 9 listopada 2004 r. w sprawie Del Latte przeciwko Holandii (skarga nr 44760/98), w którym trybunał strasburski potwierdził wcześniej zajmowane przez siebie stanowisko, zgodnie z którym żadnego przepisu Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (w tym także art. 5 ust. 5 tej konwencji) nie należy interpretować jako wyrażającego prawo do odszkodowania za szkodę spowodowaną tymczasowym aresztowaniem, które w momencie jego stosowania było zgodne z prawem, a okazało się niesłuszne z powodu uniewinnienia oskarżonego. Zakres gwarancji konwencyjnej jest zatem węższy aniżeli uregulowanie wynikające z art. 552a § 2 k.p.k., jednak wyłącznie w zakresie podstawy dochodzonych roszczeń odszkodowawczych. W ocenie Sądu Apelacyjnego ta odmiennosc nie przekreśla zasadności sięgania w analizowanym zakresie do przedstawionej powyżej interpretacji w zgodzie z Europejską Konwencją Praw Człowieka.

Wobec powyższego stwierdzić należy, że Sąd I instancji niezasadnie ograniczył ustalenia dotyczące żadanego przez wnioskodawcę zadośćuczynienia do ram czasowych wyznaczonych końcowym, jednomiesięcznym okresem tymczasowego aresztowania, który nie został zaliczony na poczet wymierzonej wnioskodawcy kary grzywny. Jak bowiem wskazano powyżej, z perspektywy zadośćuczynienia relewantny jest cały okres tymczasowego aresztowania postrzegany jednak wyłącznie w kontekście większej dolegliwości, jaka in concreto wiązała się z tym środkiem zapobiegawczym w porównaniu z dolegliwością łączącą się z odbywaniem wymierzonej kary. W sprawie dotyczącej P. R. uwzględnienia wymaga w tym kontekście choćby podniesiony przez wnioskodawcę fakt braku jakichkolwiek widzeń we wcześniejszym okresie zastosowanego wobec niego tymczasowego aresztowania.

Tut. Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że w stanie prawnym relewantnym z perspektywy roszczeń objętych wnioskiem P. R., tj. w stanie prawnym wyznaczonych dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2013 r. oraz dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2016 r. rozstrzygnięcie wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie nie sprowadza się tylko do oceny decyzji o zastosowaniu tego środka zapobiegawczego oraz decyzji ją uchylającej, ale chodzi również o kwestię wysokości szkody spowodowanej niewątpliwie niesłusznym tymczasowym aresztowaniem oraz rozmiaru krzywdy, jakiej doznała z tego tytułu osoba tymczasowo aresztowana (tak też Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniu z z 9 września 2015 r., sygn. II AKz 333/15, [http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/details/\\$N/15200000001006_II_AKz_000333_2015_Uz_2015-09-09_001](http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/details/$N/15200000001006_II_AKz_000333_2015_Uz_2015-09-09_001)), a poczynienie relewantnych ustaleń w tym zakresie wymaga w kontekście końcowego orzeczenia zapadłego w postępowaniu głównym, w szczególności w kontekście rozstrzygnięć dotyczących ewentualnego "pochłonięcia" okresu tymczasowego aresztowania orzeczoną karą/orzeczonymi karami.

Mając na uwadze treść art. 552a § 2 k.p.k., który jest podstawą prawną orzekania w przedmiocie roszczeń odszkodowawczych P. R., w niniejszej sprawie tracą znaczenie te argumenty podniesione w uzasadnieniu apelacji pełnomocnika wnioskodawcy (notabene trudne do powiązania z którymkolwiek z zarzutów ujętych w petitum apelacji), które zdają się odwoływać do kwestii niezasadności stosowania wobec wnioskodawcy tymczasowego aresztowania od samego początku, względnie do utrzymywania tego środka zapobiegawczego (niewyrażonej w sposób wyraźny intencji pełnomocnika w tym zakresie nie sposób odtworzyć na podstawie lektury uzasadnienia apelacji). W każdym razie z art. 552a § 2 k.p.k. wynika, że w wypadku wyroku skazującego/częściowo skazującego pierwszym warunkiem przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia za tymczasowe aresztowanie w sprawie, w której wyrok ów zapadł jest stwierdzenie, że było ono niezasadnie wykonywane. Nie ma zatem istotnie wymogu wykazywania

"niewątpliwej niesłuszności" wykonywania środka zapobiegawczego, co rozszerza zakres odpowiedzialności Skarbu Państwa (por. także wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 8 lipca 2016 r., sygn. II AKa 160/16, LEX nr 2099928).

Odnosząc się do apelacji pełnomocnika wnioskodawcy odnotowania wymaga nadto, że w jej uzasadnieniu nie zostały powołane jakiegokolwiek argumenty uzasadniające zarzuty ujęte w punktach pierwszym i drugim jej petitum. W intencji pełnomocnika miały je być może stanowić zasygnalizowane powyżej rozważania dotyczące niezasadności zastosowania oraz przedłużenia wobec P. R. środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania. Kwestia ta nie została jednak jasno wyłuszczone w uzasadnieniu apelacji.

Za nieudokumentowany należało uznać także zarzut naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść wyroku, a w szczególności art. 424 k.p.k., art. 424 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. polegające na sporządzeniu uzasadnienia wyroku z pominięciem obligatoryjnych elementów treściowych. Lektura tego fragment uzasadnienia apelacji pełnomocnika, w którym zawarte są argumenty odnoszące się do tego zarzutu (chodzi o fragment uzasadnienia apelacji zawarty na s. 9), poza ogólnikowym powołaniem się na treść art. 424 k.p.k., zawiera następujące zdanie: "Sąd Okręgowy nie precyzuje w jaki sposób uznał in concreto za spełnioną przesłankę obawy matactwa i grożącej surowej kary jako przemawiające za przedłużeniem tymczasowego aresztowania". Ten argument zdaje się być przeniesiony ze środka odwoławczego kwestionującego zasadność zastosowania/przedłużenia tymczasowego aresztowania.

Ze względu na wydanie w niniejszej sprawie orzeczenia kasatoryjnego oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie ze wskazanymi powyżej zaleceniami, tut. Sąd uznał, że ustosunkowanie się do dalszych zarzutów ujętych w petitum apelacji pełnomocnika wnioskodawcy byłoby przedwczesne lub bezprzedmiotowe (vide art. 436 k.p.k.). Chodzi tu o zarzut naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na treść wyroku, konkretnie: art. 170 § 1 k.p.k. przez oddalenie wniosków dowodowych zgłoszonych przez wnioskodawcę, zmierzających do wyjaśnienia istoty sprawy, w tym z zeznań świadków, pomimo braku ustawowych przesłanek umożliwiających oddalenie wniosku dowodowego, co spowodowało nierozpoznanie istoty sprawy oraz art. 7 k.p.k. przez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów, co doprowadziło do przyznania wnioskodawcy rażąco niskiego odszkodowania oraz zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

Z tych samych powodów przedwczesne byłoby ustosunkowanie się do zarzutów podniesionych w apelacji prokuratora i to zarówno w odniesieniu do zasądzonej na rzecz P. R. kwoty odszkodowania, jak i kwoty zadośćuczynienia.

Orzekając w niniejszej sprawie kasatoryjnie i przekazując sprawę Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania Sąd Apelacyjny uwzględnił kwestie intertemporalne wiążące się ze zmianą art. 440 k.p.k. oraz art. 437 § 2 k.p.k.

Art. 440 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym w czasie orzekania przez tut. Sąd, nadanym mu od 15 kwietnia 2016 r. ustawą zmieniającą z 2016 r. przewiduje: „Jeżeli utrzymanie orzeczenia w mocy byłoby rażąco niesprawiedliwe, podlega ono niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów zmianie na korzyść oskarżonego albo w sytuacji określonej w art. 437 § 2 zdanie drugie uchyleniu”.

Z kolei w art. 437 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym w czasie orzekania przez tut. Sąd, nadanym temu przepisowi ustawą zmieniającą z 2013 r., obowiązującej od 1 lipca 2015 r. wskazane zostały podstawy uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Zgodnie z art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k.: „Uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., art. 454 lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości”.

Podkreślenia wymaga, że ustawa nowelizująca z 2016 r. nie wprowadza tu jakiegokolwiek normatywnego novum; w kontekście zmiany wprowadzonej ustawą nowelizującą z 2013 r. w piśmiennictwie stwierdzono, że skoro w art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. określony został katalog podstaw uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, pośród których nie został wymieniony art. 440 k.p.k., a użycie na gruncie tego przepisu słowa "wyłącznie" prowadzi do wniosku, że jest to katalog zamknięty, to uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. (por.

D. Świecki (w:) B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, tom II, D Świecki (red.), Warszawa 2015, s.110 i n.). Dodać należy, że ustawa nowelizująca z 2013 r. nie dotyczyła art. 440 k.p.k., który do dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej z 2016 r. przewidywał: „Jeżeli utrzymanie orzeczenia w mocy byłoby rażąco niesprawiedliwe, podlega ono zmianie na korzyść oskarżonego albo uchyleniu niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów”.

W okresie poprzedzającym wejście w życie ustawy nowelizującej z 2013 r. art. 437 § 2 k.p.k. miał mniej restryktywne brzmienie i przewidywał: „Jeżeli powalają na to zebrane dowody, sąd odwoławczy zmienia zaskarżone orzeczenie, orzekając odmiennie co do istoty, lub uchyla je i umarza postępowanie; w innych wypadkach uchyla orzeczenie i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania; przepis art. 397 stosuje się odpowiednio”.

Zważywszy na to, że postępowanie sądowe w niniejszej sprawie zostało zainicjowane wnioskiem z 18 lutego 2011 r., ustalenia wymagała kompetencja tut. Sądu do wydania w sprawie orzeczenia reformatoryjnego lub kasatoryjnego.

Mając na uwadze powyższe stwierdzić należy, co następuje.

Zgodnie z art. 27 ustawy nowelizującej z 2013 r. kolizje czasowe pomiędzy przepisami poprzednio obowiązującymi a przepisami obowiązującymi w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą, co do zasady są rozstrzygane w oparciu o zasadę bezpośredniego stosowania ustawy nowej; przepisy ustaw wymienionych w art. 1-26 ustawy nowelizującej (w tym przepisy Kodeksu postępowania karnego) w brzmieniu nadanym tą ustawą, stosuje się do spraw wszczętych przed dniem jej wejścia w życie, jeżeli ta ustawa nie przewiduje odrębnego uregulowania. W art. 36 ustawy nowelizującej z 2013 r. została zawarta reguła intertemporalna, zgodnie z którą w sprawach, których przed dniem wejścia w życie tej ustawy, tj. przed 1 lipca 2015 r., wniesiono do sądu akt oskarżenia art. 437 § 2 k.p.k. stosuje się w brzmieniu dotychczasowym do czasu prawomocnego zakończenia postępowania”. Z kolei w art. 25 ust. 1 ustawy nowelizującej z 2016 r. zawarto jedynie regułę międzyczasową, zgodnie z którą: „Jeżeli na podstawie dotychczasowych przepisów po dniu 30 czerwca 2015 r. skierowano akt oskarżenia, wnioski o wydanie wyroku skazującego, wnioski o warunkowe umorzenie postępowania przygotowawczego i orzeczenie środka zabezpieczającego, postępowanie toczy się według przepisów dotychczasowych do prawomocnego zakończenia postępowania”. Ustawa nowelizująca z 2016 r. nie zawiera natomiast regulacji, która odnosiłaby się do sytuacji takiej, jaka zaistniała w niniejszej sprawie, tj. takiej, w której postępowanie sądowe rozpoczęte w stanie prawnym sprzed wejścia w życie ustawy nowelizującej z 2013 r. kontynuowane jest w stanie prawnym wyznaczonym przez ustawę nowelizującą z 2016 r. W tym zatem zakresie aktualna jest reguła intertemporalna z art. 36 ustawy nowelizującej z 2013 r.

Dostrzegając tę okoliczność, że w art. 36 ustawy nowelizującej z 2013 r. mowa jest o wniesieniu aktu oskarżenia, a tymczasem postępowanie sądowe uregulowane w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego jest inicjowane wnioskiem o zasądzenie odszkodowania lub zadośćuczynienia, Sąd Apelacyjny stwierdza, co następuje.

Literalna interpretacja art. 36 ustawy nowelizującej z 2013 r. nie jest uprawniona. Jak trafnie wskazano w piśmiennictwie, reguła stadiów procesowych, jako wyjątek od zasady bezpośredniego stosowania przepisów ustawy nowej, o której mowa jest w art. 36 ustawy nowelizującej z 2013 r., wprowadzająca przedłużone obowiązywanie dotychczasowych regulacji we wskazanych w tym przepisie przypadkach, w tym m. in. w odniesieniu do art. 437 § 2 k.p.k., ujawnia jego uzasadnienie aksjologiczne - stanowiąc go w przyjętym kształcie normatywnym, ustawodawca daje wyraz respektowaniu konstytucyjnej zasady zaufania do prawa i działań organów władzy publicznej (art. 2 Konstytucji RP). Dostrzega bowiem, że uczestnicy procesu karnego, a zwłaszcza jego strony, mogą inaczej ułożyć swoje sprawy, dokonać innych wyborów, wybrać inne instrumenty procesowe i inną argumentację wówczas, gdy znają dotychczasowe prawo i potrafią ocenić w świetle dotychczasowych przepisów skutki swoich poczynań (zob. H. Paluszkievicz: Reguła stadiów procesowych jako sposób rozstrzygnięcia intertemporalnego w prawie karnym procesowym. Uwagi na tle przepisów intertemporalnych w ustawie nowelizacyjnej z 27 września 2013 r. (w:) Fiat iustitia pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona Sędziemu Sądowi Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej, P. Hofmański (red), Warszawa 2014).

Stwierdzając, że wniosek inicjuje postępowanie, o którym mowa jest w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego, do którego znajduje zastosowanie szczególne uregulowanie intertemporalne wynikające z art. 36 ustawy nowelizującej z 2013 r., Sąd Apelacyjny doszedł do konkluzji, że w niniejszej sprawie zastosowanie znajduje art. 437 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie tej ustawy nowelizującej, tj. przed 1 lipca 2015 r. Jak już o tym była mowa powyżej, ustawa nowelizująca nie zawiera przepisu, który modyfikowałby reguły intertemporalne zawarte w ustawie nowelizującej z 2013 r., w szczególności w art. 25 ust. 1 ustawy nowelizującej z 2016 r. zawarto regułę międzyczasową odnoszącą się wyłącznie do kolizji czasowych dotyczących sytuacji, w której na podstawie dotychczasowych przepisów po dniu 30 czerwca 2015 r. skierowano akt oskarżenia, wniosek o wydanie wyroku skazującego, wniosek o warunkowe umorzenie postępowania przygotowawczego i orzeczenie środka zabezpieczającego. Ta reguła intertemporalna w niniejszej sprawie jest irrelevantna, bo art. 440 k.p.k., którego treść formalnie została zmieniona ustawą nowelizującą z 2016 r., merytorycznie nie wprowadza tu jakiegokolwiek novum; przepis ten odsyła do art. 437 § 2 k.p.k. w brzmieniu nadanym mu ustawą nowelizującą z 2013 r., bo ustawa nowelizująca z 2016 r. nie ingerowała w treść tego ostatniego przepisu (tak też Sąd Apelacyjny w Krakowie w postanowieniu z 18 kwietnia 2016 r., sygn. II AKz 69/16, [http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/content/barbara §000nita/152000000001006_II_AKz_000069_2016_Uz_2016-04-18_001](http://orzeczenia.krakow.sa.gov.pl/content/barbara%20nita/152000000001006_II_AKz_000069_2016_Uz_2016-04-18_001)).

Przedstawiona powyżej wykładnia nie koliduje ze stanowiskiem wyrażonym w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 29 listopada 2016 r., sygn. I KZP 10/16 (LEX nr 2155213), w której stwierdzono, że w sprawach prowadzonych po dniu 14 kwietnia 2016 r., w których akt oskarżenia, wniosek o wydanie wyroku skazującego, wniosek o warunkowe umorzenie postępowania lub wniosek o umorzenie postępowania przygotowawczego i orzeczenie środka zabezpieczającego skierowano do sądu przed dniem 1 lipca 2015 r., zastosowanie znajdują przepisy regulujące przebieg postępowania karnego wprowadzone przez ustawę z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 437), a więc - co do zasady - przepisy nowe.

W uzasadnieniu powołanego powyżej judykatu znalazł się bowiem fragment, w którym Sąd Najwyższy wskazał, że “[u]stawa nowa jest, oczywiście, w stanie zmienić ustawę starą tylko w tych jej fragmentach (częściach), to jest odnośnie tych jednostek redakcyjnych, co do których zawiera stwierdzenie o charakterze uchylającym lub zmieniającym, a także w tym zakresie, w jakim zawiera całkowicie nowe rozwiązania, których odpowiedników poprzednia ustawa nie zawierała (w tym ostatnim wypadku trudno jednak mówić o klasycznej "zmianie" ustawy starej, gdyż mówić należy raczej o jej "uzupełnieniu" o nieznane dotąd unormowania)”. W kontekście czynionych tu rozważań odnotowania wymaga, że w uzasadnieniu powołanej powyżej uchwały wprost wskazano, że “w zakresie przepisów w ogóle nie wymienionych w art. 36 pkt 2 ustawy wrześnieowej w sprawach, w których akt oskarżenia został wniesiony do sądu przed 1 lipca 2015 r. i nie zostały one zakończone przed 15 kwietnia 2016 r., będą miały zastosowanie przepisy wprowadzone nowelizacjami z 2013 i 2015 r. o ile nie zostały zmienione nowelizacją z 2016 r. oraz nowe i zmienione przepisy wprowadzone nowelizacją z 2016 r., gdyż w tej właśnie sferze działa zasada "chwytania w locie"; - natomiast w odniesieniu do przepisów, które zostały wymienione w pkt 2 art. 36 ustawy wrześnieowej, ale nie zostały znowelizowane w ustawie z marca 2016 r., nadal aktualne pozostaje unormowanie zawarte w art. 36 in principio ustawy wrześnieowej, tj. nie stosuje się tych przepisów w brzmieniu znowelizowanym w 2013 r. do spraw, w których akt oskarżenia został wniesiony przed dniem 1 lipca 2015 r. i sprawa nie została zakończona do dnia 15 kwietnia 2016 r. (np. art. 437 § 2 k.p.k. i art. 454 k.p.k.)”.

Mając na uwadze wszystkie powyższe okoliczności, orzeczono jak na wstępie.

SSA Barbara Nita-Światłowska SSA Wojciech Dziuban SSO Agnieszka Sadecka